

บทที่ 6

สรุปอภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุป

การศึกษาระบบบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาระบบบัญชีที่กองทุนหมู่บ้านใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อพิจารณาว่าเป็นระบบบัญชีที่เหมาะสมเพียงใด โดยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก เป็นการศึกษาถึง ระบบบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน จากคู่มือการทำบัญชี และรายงานสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นคู่มือที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจัดทำขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านใช้เป็นแนวทางในการทำบัญชีควบคุมการรับจ่ายเงินกองทุน ผลการศึกษาพบว่า เป็นคู่มือการทำบัญชีอย่างง่าย แต่มีรายละเอียดเพียงพอต่อการควบคุม การทำรายงานการเงิน และการตรวจสอบ ในคู่มือประกอบไปด้วย ระบบและขั้นตอนการควบคุมการรับจ่ายเงินกองทุน ตัวอย่างของเอกสารประกอบรายการ สมุดบัญชี ทะเบียนต่าง ๆ รายงานการเงิน พร้อมทั้งมีคำอธิบายและตัวอย่างวิธีการบันทึกรายการบัญชีและวิธีการทำรายงานการเงินอย่างละเอียด ให้ผู้ทำบัญชีสามารถปฏิบัติตามได้ ตลอดจนมีวิธีการตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำบัญชี เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้ใช้เป็นแนวทางในการควบคุม และตรวจสอบอีกด้วย

ในส่วนของเอกสารประกอบรายการ สมุดบัญชีและทะเบียนต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่ามีการจัดทำเป็นแบบฟอร์มตัวอย่าง เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านนำไปจัดทำเป็นรูปเล่มสำหรับใช้ในการปฏิบัติงานจริงอีกทีหนึ่ง สำหรับวิธีการทำบัญชี และการจัดทำรายงานการเงินนั้น ได้แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

1. วิธีการทำบัญชีกองทุนและวิธีการจัดทำรายงาน สำหรับกิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท
2. วิธีการทำบัญชีกองทุนและวิธีการจัดทำรายงาน สำหรับกิจกรรมเงินออมของสมาชิก

ในส่วนของการควบคุมตรวจสอบความถูกต้องของการทำบัญชี ผลการศึกษา พบว่าการตรวจสอบแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การตรวจสอบความถูกต้องของยอดเงินคงเหลือ
2. การตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรับ-จ่ายเงิน
3. การตรวจสอบการยกยอดคงเหลือ ไปควบคุมในปีต่อไป

ส่วนที่สอง เป็นการศึกษาถึง ความคิดเห็นของผู้ทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน เกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามคู่มือการทำบัญชีที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้จัดทำขึ้น จากการสังเกตการณ์การปฏิบัติงานจริงและจากการสัมภาษณ์ คณะกรรมการหมู่บ้านที่มีหน้าที่จัดทำบัญชี จำนวน 10 หมู่บ้าน ในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

2. อภิปรายผลการศึกษา

ความคิดเห็นของผู้ทำบัญชีเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า

ผู้ทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด จำนวน 10 หมู่บ้าน ในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. จำนวน 5 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 50 และไม่ได้จบการศึกษาทางสาขาบัญชีโดยตรง เนื่องจากเป็นผู้ทำบัญชีที่ไม่มีประสบการณ์ด้านการเงินหรือบัญชีมาก่อน จำนวน 6 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 60

ก่อนการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน ผู้ทำบัญชีส่วนใหญ่มีการศึกษาคู่มือการทำบัญชีก่อนที่จะปฏิบัติงานจริงจำนวน 8 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 80 และมีความคิดเห็นว่าการศึกษาคู่มือการทำบัญชีและรายงานก่อนปฏิบัติงานจริงช่วยให้สามารถจัดทำบัญชีได้เป็นอย่างดีจำนวน 6 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 60 แสดงให้เห็นว่า ผู้ทำบัญชีให้ความสำคัญกับการศึกษาคู่มือการทำบัญชี และการวางระบบบัญชีในคู่มือการทำบัญชี เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานจริง ช่วยทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของเอกสารประกอบรายการ โดยส่วนใหญ่ ผู้ทำบัญชีมีการจัดทำเอกสารประกอบรายการทุกรายการ จำนวน 9 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 90 แสดงให้เห็นว่าแบบฟอร์มของเอกสารประกอบรายการที่กำหนดมาเป็นแบบฟอร์มตัวอย่างในคู่มือการทำบัญชี เป็นแบบฟอร์มที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน

การจัดเก็บเอกสารประกอบรายการของผู้ทำบัญชี โดยส่วนใหญ่มีการจัดเก็บโดยแยกเอกสาร จัดเก็บใส่แฟ้ม ๆ ละ 1 ประเภท จำนวน 8 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 80 และจัดเก็บโดยรวมเอกสาร จัดใส่แฟ้ม ๆ ละ 1 เดือน จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 20 แสดงให้เห็นว่า ผู้ทำบัญชีให้ความสำคัญกับเอกสารประกอบรายการ โดยมีการจัดเก็บเอกสารไว้เป็นหลักฐาน

การบันทึกรายการในสมุดบัญชี และทะเบียนต่าง ๆ ผู้ทำบัญชีส่วนใหญ่ จำนวน 9 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 90 มีการบันทึกบัญชีทุกครั้งที่มีรายการเกิดขึ้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ทำบัญชีมีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน

ผู้ทำบัญชีโดยส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าทะเบียนคุมต่าง ๆ ที่กำหนดให้จัดทำตามคู่มือการทำบัญชีนั้น มีความเหมาะสมดี จำนวน 10 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 100 แสดงให้เห็นว่า ทะเบียนคุมต่าง ๆ ที่กำหนดให้จัดทำตามคู่มือการทำบัญชี มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี

รายงานการเงินประจำเดือนของกองทุนหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่ผู้ทำบัญชีมีการจัดทำรายงานการเงินประจำเดือน จำนวน 7 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70 ซึ่งในการจัดทำรายงานผู้ทำบัญชีได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากตัวอย่างตามคู่มือการทำบัญชีและรายงาน แสดงให้เห็นว่า ตัวอย่างการจัดทำรายงานการเงินประจำเดือนในคู่มือการทำบัญชี เป็นตัวอย่างที่ทำการศึกษาเข้าใจได้ง่าย ทำให้ผู้ทำบัญชีสามารถปฏิบัติตามได้

รายงานการเงินประจำปีของกองทุนหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่ผู้ทำบัญชีมีความคิดเห็นว่าควรจัดทำรายงานการเงินประจำปี จำนวน 8 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 80 แสดงให้เห็นว่าผู้ทำบัญชีให้ความสำคัญต่อการจัดทำรายงานการเงินประจำปี เพื่อเป็นการรายงานผลการปฏิบัติงานให้สมาชิกกองทุนได้รับทราบ และเพื่อให้คณะกรรมการได้ตรวจสอบส่วนถูกต้อง

การควบคุมภายในและการตรวจสอบ โดยส่วนใหญ่มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบบัญชี จำนวน 7 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70 และผู้ทำบัญชีส่วนใหญ่ ได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการ จำนวน 5 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 71.43 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องจากคณะกรรมการตรวจสอบ

ผู้ทำบัญชีส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความสามารถในการทำบัญชี เป็นจำนวน 6 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 60 แสดงให้เห็นว่าผู้ทำบัญชีควรได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้ เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน

ปัญหาในด้านการฝึกอบรม โดยส่วนใหญ่ผู้ทำบัญชีขาดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ด้านบัญชีอย่างต่อเนื่อง จำนวน 8 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 80 แสดงให้เห็นว่า ผู้ทำบัญชีต้องการให้มีการจัดการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ด้านบัญชีอย่างสม่ำเสมอ

เมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี ไม่มีผู้เชี่ยวชาญด้านบัญชีโดยตรงมาคอยให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาให้ จำนวน 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 40 แสดงให้เห็นว่า ผู้ทำบัญชีต้องการให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านบัญชีโดยตรงมาคอยดูแล เป็นที่ปรึกษาให้ ในเวลาที่เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน

ผู้ทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองส่วนใหญ่ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ต้องการให้รัฐจัดทำเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำบัญชี มาเป็นรูปเล่มสำเร็จรูป พร้อมใช้งานได้เลย ไม่ควรให้มาเป็นแบบฟอร์มตัวอย่าง จำนวน 5 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 50
2. ต้องการให้รัฐจัดให้มีการอบรมการจัดทำบัญชี โดยเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จำนวน 10 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 100
3. ต้องการให้รัฐจัดหาเจ้าหน้าที่ที่เป็นที่ปรึกษาทางด้านบัญชี โดยเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีโดยตรง มาคอยให้คำแนะนำ และช่วยแก้ไขปัญห จำนวน 4 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 40

3. ข้อค้นพบ

จากการศึกษา ระบบบัญชีที่เหมาะสมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีข้อค้นพบ ดังนี้

1. ผู้ทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่มีการศึกษาคู่มือการทำบัญชีและรายงานการเงินก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงานจริง พบว่า มีบางคนที่ศึกษาคู่มือแล้วไม่สามารถจัดทำบัญชีได้ ต้องขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ให้ช่วยแนะนำให้ จึงสามารถทำบัญชีได้
2. ในการบันทึกบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยส่วนมาก ผู้ทำบัญชีได้เปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชี จากแบบเดิม คือ บันทึกรายการรวมกันทั้ง 2 กิจกรรม มาเป็นแบบที่ 2 คือ บันทึกรายการแยกต่างหากจากกัน เป็น 2 กิจกรรม แต่ผู้ทำบัญชีบางคน ยังใช้วิธีการบันทึกแบบเดิมอยู่
3. ผู้ทำบัญชีบางคน ไม่ใช่เอกสารใบเสร็จรับเงิน ตามแบบฟอร์มที่กำหนดมาให้ในคู่มือการทำบัญชี แต่ใช้ใบเสร็จรับเงินแบบทั่วไป เป็นรูปเล่มสำเร็จรูป ที่มีขายตามร้านค้า
4. บางหมู่บ้าน ไม่มีการออกใบเสร็จรับเงินให้แก่สมาชิก แต่ใช้วิธีการบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการรับเงินลงในสมุด และให้สมาชิกลงลายมือชื่อ เป็นการรับรอง พร้อมทั้งใช้สมุดบันทึกนี้ เป็นหลักฐานในการลงบัญชี
5. หมู่บ้านที่มีการอนุมัติเงินกู้จนหมดตั้งแต่ช่วงเดือนแรก ที่ได้รับ โอนเงิน 1 ล้านบาทจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และกำหนดให้ผู้กู้ชำระหนี้เป็นรายปี จะไม่มีการจัดทำรายงานประจำเดือน เพราะไม่มีความเคลื่อนไหวของรายการบัญชีในแต่ละเดือน

6. ผู้ทำบัญชีบางคน มีงานประจำที่จะต้องทำเป็นอาชีพอยู่แล้ว จึงประสบปัญหาในเรื่องการไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชี จึงทำให้การบันทึกบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน
7. ผู้ทำบัญชี อยากให้รัฐจัดหาคนที่มีความรู้ทางด้านบัญชีโดยตรงมาทำหน้าที่แทน และให้ตนเองเป็นผู้คอยควบคุมอีกทีหนึ่ง

4. ข้อเสนอแนะ

1. กรมบัญชีกลาง ควรจัดทำเอกสาร สมุดบัญชี และทะเบียนคุมต่าง ๆ แจกจ่ายให้ทุกหมู่บ้าน ให้ครบถ้วน สมบูรณ์ จะทำให้ทุกหมู่บ้านปฏิบัติถูกต้อง เหมือนกัน โดยไม่แจกจ่ายคู่มือเพียงอย่างเดียว เพราะก่อให้เกิดความยุ่งยากในการถ่ายเอกสารตามคู่มือและก่อให้เกิดการปฏิบัติทางบัญชีที่แตกต่าง ไม่ครบถ้วนถูกต้อง
2. ฝึกอบรม ผู้ทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน และผู้ตรวจสอบ เพื่อเพิ่มความรู้ทางด้านบัญชี โดยจัดให้มีการอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน และแจ้งให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบบัญชีต่าง ๆ จะได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน
3. ควรจัดให้มีระบบเงินสดย่อย สำหรับจ่ายค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ของกองทุนหมู่บ้านที่เกิดขึ้น โดยกำหนดให้มีการตั้งวงเงินสดย่อย และการเก็บรักษาเงินสดย่อย ให้เป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อช่วยลดภาระของกรรมการหมู่บ้านในการสำรองจ่ายค่าใช้จ่าย
4. ควรจัดอบรมบัณฑิตอาสาประจำแต่ละหมู่บ้านโดยเพิ่มความรู้ ความสามารถ ในด้านบัญชี เพื่อจะได้ช่วยแนะนำผู้ทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านได้